

NOTĂ ANALITICĂ

Prevederile Bugetului 2015 pentru protecția socială a persoanelor cu dizabilități

Autor: Alisa Costin

Ponderea cheltuielilor din sfera socială în anul 2015 va constitui 13,5% din PIB, sau 32,3% din totalul cheltuielilor Bugetului Public Național (în continuare BPN), sau în creștere cu 1.7% față de anul trecut. În același timp, deficitul înregistrat de Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat (în continuare BASS) și care în mod normal este acoperit de Bugetul de Stat, este și el în creștere cu 0,02% față de cel înregistrat în anul 2014. În linii mari, banii pentru acoperirea cheltuielilor din domeniul social provin din BASS (10.4 miliarde lei) și Bugetul de Stat (3.2 miliarde lei). La fel după cum am menționat mai sus deficitul înregistrat de BASS este acoperit prin transferuri de la Bugetul de Stat.

Acești bani vor fi acordați pentru întreținerea instituțiilor (694 instituții, dintre care 59 întreținute din mijloacele bugetului de stat și 635 instituții întreținute din contul mijloacelor bugetelor locale), plata salariilor și a plăților sociale. În total în domeniul asigurării și asistenței sociale activează peste 11 807 unități de personal, care primesc în mediu un salariu de 3115 lei.

Cât ne costă protecția socială a persoanelor cu dizabilități?

Ponderea cheltuielilor pentru protecția socială a persoanelor cu dizabilități constituie 7% din volumul cheltuielilor pentru protecția socială. Deși ele reprezintă o sumă importantă, o serie de probleme au fost semnalate de către beneficiarii direcți ai acestui tip de suport, majoritatea acestora fiind direct legate de structura asistenței sociale.

Ce se plătește din bugetul de stat:

- Prestații sociale pentru îngrijirea persoanelor cu dizabilități severe – pentru 16 626 persoane în cuantum lunar de 634,45 lei;
- Ajutor social în valoare de 346,5 lei lunar pentru toți beneficiarii de plăți sociale (672,1 mii persoane);
- Ajutor pentru perioada rece a anului pentru perioada de referință (în medie 200 de lei lunar);
- Alocații sociale de stat:

- Pentru copii cu dizabilități de până la 18 ani (13 119 beneficiari) – 448 lei lunar;
- Pentru persoanele cu dizabilități din copilărie (27 356 beneficiari) – 442 lei lunar;
- Pentru persoanele cu dizabilități (6821) – 161,5 lei lunar;

Ce se plătește din BASS:

Persoana cu dizabilități poate beneficia de pensie de invaliditate, doar în cazul în care a demonstrat că a contribuit la BASS timp de cel puțin un an înaintea survenirii invalidității. În acest caz, i se asigură o pensie de 80% din cuantumul pensiei minime indexate și i se plătește din BASS. În caz contrar, aceasta este plătită din bugetul de stat și constituie 80% din cuantumul pensiei minime indexate.

Astfel, sistemul existent este un sistem care nu contribuie suficient pentru integrarea persoanelor cu dizabilități, atât socială cât și în câmpul muncii, spațiul educațional, etc. În același timp, suportul financiar actual este unul care nu asigură calitatea vieții, nivelul de trai al persoanelor cu dizabilități, în special a celor cu dizabilități severe, este unul sub limita de supraviețuire.

Aceste două probleme sunt cauzate de o serie de factori, efectul cărora este:

- Nivelul prestațiilor sociale nu este argumentat. Astfel nu corespunde necesităților pe care persoana cu dizabilități ar trebui să le acopere din această plată. La fel mărimea acesteia nu descrie costul serviciilor pe care acestea ar trebui să le asigure. Trebuie să conștientizăm faptul că mărimea suportului financiar acordat de către stat pentru persoanele cu dizabilități trebuie să asigure un nivel minim de existență, care de fapt este diferit ca valoare de nivelul minim de existență pentru celelalte categorii de populație. Acesta ar trebui să conțină și o plată pentru compensarea pentru dizabilitate.

Argumentul lipsei de bani pentru a asigura un nivel corect al plăților destinate asigurării calității vieții persoanelor cu dizabilități, dar și al serviciilor conexe, este unul nevalabil, deoarece, până în prezent, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (în continuare MMPSF) nu a prezentat un program de cheltuieli, care ar reflecta în mod realist necesitățile, care ar fi fost discutat în spațiul public, pentru ca societatea să-și expună dorința de a plăti sau nu acești bani. În acest caz, principiul ar trebui să fie ca în condițiile austerității bugetar și a crizelor, cheltuielile pentru această categorie de cetățeni să fie în primul rând asigurate, dar nu în primul rând tăiate.

- Programele de integrare nu sunt efective. Până în prezent nu au fost dezvoltate serviciile generale de incluziune, cât și cele individualizate. Astfel, deși se vehiculează cu integrarea educațională a copiilor, încadrarea în câmpul muncii, lipsa serviciilor conexe compromite în mare parte ideea. Astfel noi nu putem vorbi de integrarea socială din momentul în care nu este asigurată infrastructura necesară, accesul la serviciile sociale, educaționale și de recreere, la fel ca și personalizarea acestora pentru beneficiari. Acțiunile întreprinse sunt și ele fragmentare și nu generează schimbare.
- Din cauza serviciilor insuficiente și inadecvate, persoanele cu dizabilități nu se pot integra. Astfel, chiar și o pensie mare nu va rezolva problemele cu care se confruntă persoana cu dizabilități. De exemplu, în ciuda faptului că legislația este una favorabilă angajării persoanelor cu

dizabilități, din cauza serviciilor slab dezvoltate acordate, în special pentru copiii, integrarea în câmpul muncii este una foarte slabă. De asemenea, nu putem uita, că integrarea în câmpul muncii nu neapărat înseamnă și integrarea socială.

- Recunoașterea asistenței din partea membrilor familiei a persoanelor cu dizabilități drept serviciu, este una necesară. La momentul actual, ceva mai mult de o mie de oameni care au grijă la domiciliu de persoanele cu dizabilități au statut de asistent personal. În rest, serviciile acordate de rude nu sunt recunoscute drept servicii, principiul de suport fiind alocația de stat în valoare de 650 de lei lunar, ceea ce face ca în final, îngrijirea persoanelor cu dizabilități să devină o povară pentru restul familiei. Mai grav este că odată atinsă vârsta de pensionare a îngrijitorului, din cauza faptului că aceștia nu au plătit contribuțiile la fondul social, acestora nu li se asigură decât pensia minimă garantată. Conform estimărilor MMPSF, alte 8 mii de persoane au solicitat recunoașterea acestui statut, dar din cauza că nu au fost identificate resursele financiare necesare (circa 128 mii de lei anual), această problemă rămâne nerezolvată.
- O altă problemă la acest capitol este că de fapt, persoanele cu dizabilități cofinanțează plata care i se va oferi asistentului personal, în proporție de 53%. Astfel, în cazul în care beneficiarul decide să aplice pentru a avea un asistent personal, din pensia de invaliditate/alocație i se retrag automat jumătate din suma totală acordată, la fel ca și indemnizația de 650 lei pentru îngrijitor, ceea ce nu este corect. Pentru că odată cu oferirea acestui serviciu, necesitățile persoanelor cu dizabilități nu s-au înjumătățit și ele. O abordare corectă ar fi una care ar separa plata pensiilor de plata serviciilor de îngrijitor personal.
- Accesul la protezare este prioritar și primordial, dar această problemă nu este corect reprezentată în buget. Astfel acoperirea financiară a protezării membrilor inferioare este acoperită în proporție de aproape 100%. Mai grav stăm la capitolul protezării membrilor superioare, unde de acoperire financiară beneficiază doar 15% din beneficiari. Protezarea este un serviciu, oferta căruia nu trebuie să depindă de limita resurselor financiare disponibile, ci de necesitățile corect exprimate și evaluate. De oferirea la timp și calitatea acestui serviciu depinde direct calitatea vieții beneficiarului. În acest context, investirea resurselor financiare va duce la înlocuirea cheltuielilor de întreținere ale acestor persoane, iar suportul corect va duce ulterior la integrarea persoanelor cu dizabilități în viața socială.
- Lipsa de transparență a sistemului este una care în continuare permite abuzurile și fraudele în sistem. Mai grav, lipsa transparenței face ca la nivel de Minister, să nu poată fi evaluate corect necesitățile, să nu poată fi stabilite corect prioritățile.

Concluzii:

În afară de faptul ca nu avem bani, MMPSF nu vine cu o argumentare pentru ce se dau banii și cum se calculează banii care sunt bugetați, care sunt necesitățile reale pentru asigurarea calității vieții persoanelor cu dizabilități, și discută aceste probleme în limitele de cheltuieli. Societatea e gata sa plătească mai mult pentru suportul persoanelor cu dizabilități - noi reieșim din principiul ferm ca cetățenii RM au spiritul de suport și solidaritate pentru persoanele cu dizabilități și sunt gata să îi susțină. Și atunci când

societatea poate să-și limiteze cheltuielile, în același timp protejând copiii și persoanele cu dizabilități, când se alocă bani pentru acest segment, el trebuie să fie prioritar și nu rezidual.

Promovarea acestui subiect în spațiul public este de competența MMPSF, iar acest lucru poate fi făcut prin mai multe campanii de informare, pentru ca cetățenii să conștientizeze necesitatea programelor de integrare și servicii sociale pentru persoanele cu dizabilități.

Este necesară transparentizarea și responsabilizarea activității Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității și ale subdiviziunilor teritoriale (sau chiar evaluarea rolului și a necesității acestui Consiliului), și a Întreprinderii de Stat „Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare”. Acestea sunt în proces de reformare în ultimii doi ani, însă progresele întârzie să apară.

Dezvoltarea infrastructurii care ar permite accesul persoanelor cu dizabilități (inclusiv la serviciile sociale), este imperativă. În acest sens, aprobarea locațiilor prioritare de dezvoltare a infrastructurii de către **Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor**, ar trebui să fie făcută în colaborare și cu aprobarea asociațiilor reprezentative. Mai mult, este necesar ca orice edificiu să nu poată fi dat în exploatare fără aprobarea acestor beneficiari.

Acest document a fost elaborat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup în cadrul proiectului „Procesul bugetar în Republica Moldova: monitorizarea transparenței și promovarea controlului public” finanțat de Fundația Soros-Moldova.

Totodată, numai autorii sunt responsabili de afirmațiile din acest document, care nu sunt în mod necesar împărtășite de finanțator sau de persoanele care au făcut comentarii.

Expert-Grup nu adoptă poziții colective.